

'N ONDERSOEK NA OPLEIDINGSGELEENTHEDE VIR SPESIALISASIE IN FORENSIESE MAATSKAPLIKE WERK

Corinne Strydom

INLEIDING

Gedurende die afgelope tien jaar het verskeie spesialiseringsterreine in maatskaplike werk ontstaan. Sake is al hoe meer kompleks en maatskaplike werkers word ook in die media in 'n negatiewe lig gestel. In privaat praktyke het Maatskaplike werkers in die forensiese veld begin optree.

Op 6 Mei 1997 het die Suid-Afrikaanse Polisie Diens forensiese maatskaplike werkers aangestel. Die hoofdoel hiervan was om die Kinderbeskermingseenhede in sake van seksuele misbruik van kinders by te staan (Stutterheim & Weyers, 1999:16). Tot onlangs toe was daar geen formele opleiding in forensiese maatskaplike werk beskikbaar nie. Weens die gebrek aan formele opleiding is geen navorsing op die gebied gedoen nie. Forensiese maatskaplike werkers het die behoefte uitgespreek om as spesialiste by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe te kan registreer; in die VSA is forensiese maatskaplike werk reeds in die 1980's as spesialiteitsrigting erken.

Hierdie artikel fokus op die beskikbaarheid van formele opleiding in forensiese maatskaplike werk ten einde riglyne vir forensiese opleidingsprogramme te ontwikkel. Die ondersoek is aan die hand van 'n empiriese ondersoek en literatuurstudie onderneem. Al sewentien tersiêre instellings in Suid-Afrika wat maatskaplike werk aanbied, is genader om 'n selfopgestelde vraelys in te vul.

Tersiêre instellings bied statutêre maatskaplike werk aan omdat hulle dit as deel van die taak van alle maatskaplike werkers beskou. Die tersiêre instellings wat aan die studie deelgeneem het, beskou forensiese maatskaplike werk as 'n spesialiteitsterrein en meen dat daar 'n behoefte aan nagraadse opleiding bestaan.

Die bevindinge van die studie word bespreek en aanbevelings gedoen ten opsigte van die registrasie van forensiese maatskaplike werk as spesialiteitsrigting. Riglyne vir voorgestelde opleiding op voorgraadse en nagraadse vlak word ook aan die hand gedoen.

PROBLEEMSTELLING

Die ontstaan van forensiese maatskaplike werk kan tot by die ontstaan van die professie teruggevoer word (Baker & Branson, 2000:4). Maatskaplike werkers het nog altyd professionele dienste aan die regstelsel gelewer.

Baker (1995:140) definieer forensiese maatskaplike werk soos volg: "a specialised field of social work practice that is characterised by the social worker's primary function of providing expert testimony in courts of law." Baker en Branson (2000:1) beskou forensiese maatskaplike werk as 'n professionele spesialiteit wat fokus op die koppeling tussen die gemeenskap se wetlike en menslike diensleweringstelsels.

Die implikasies van die definisie word deur Stutterheim en Weyers (1999:12) soos volg beskryf: eerstens sal forensiese maatskaplike werk 'n spesialiteit binne 'n breë terrein van statutêre maatskaplike werk behels, en tweedens sal die maatskaplike werker se rol as deskundige getuie die kenmerkende eienskap wees.

Volgens Black (1979:519) en Howes (1990:70) is 'n deskundige getuie 'n persoon wat oor gevorderde kennis van en insig in 'n spesifieke onderwerp beskik. Iemand sonder die spesifieke opleiding sal nie in staat wees om 'n akkurate mening te kan lug of 'n korrekte gevolgtrekking te kan maak nie.

Verskeie skrywers (Gothard, 1989:65-67; Hoffman & Zeffertt, 1988:100-104; Schmidt, 1989:437-440; Stern, 1997:5-7) is dit met mekaar eens dat 'n deskundige getuie aan twee vereistes moet voldoen, naamlik dat hy/sy in die eerste plek moet kan bewys dat hulle as deskundiges op hulle gebied beskou word en dat hulle oor genoegsame kennis beskik. Die getuies moet dit bewys aan die hand van gespesialiseerde opleiding en ondervinding. Die tweede vereiste is dat die deskundige getuies gronde en redes kan formuleer waarop hulle hul menings baseer.

Stutterheim en Weyers (1999:11) is van mening dat, weens die nuutheid daarvan, die begrip *forensiese maatskaplike werk*, soos in die Suid-Afrikaanse opset toegepas, nog gedefinieer moet word.

Die verskil, volgens Weyers (2001:20), tussen forensiese maatskaplike werk en statutêre maatskaplike werk is dat forensiese maatskaplike werk 'n spesialiteit binne die groter terrein van statutêre maatskaplike werk is. Die hoofeenskap van spesialisasie behels die funksie as deskundige getuie.

Stutterheim en Weyers (1999:13) verwys na vier funksies van die forensiese maatskaplike werker. Die eerste funksie behels die assessering van 'n persoon wat betrokke is by 'n misdaad ingevolge die Strafproseswet (51 van 1977). Die assessering word dan aan die hof voorgehou. Die tweede funksie is om as deskundige getuie in 'n hof te getuig, waar die getuienis nie op 'n ondersoek van die spesifieke saak gebaseer is, nie (Strafproseswet 51 van 1977). Die derde funksie is om, in 'n siviele ondersoek, bevindinge ingevolge die Kinderwet (74 van 1983) en die Wet op Rehabilitasiesentrum-ondersoeke (20 van 1992) aan die hof voor te lê. Die vierde funksie het betrekking op al vier genoemde wette en behels aanbevelings oor toepaslike strawwe en hofbevele.

“Is maatskaplike werkers vir die taak opgelei?” Dit is 'n vraag wat Howes (1990:68) stel. Sy gaan voort deur aan te dui dat, ten spyte van die lang geskiedenis van dienslewering aan howe, opleiding hierin nie veel aandag geniet het nie. Volgens Hoffmann (1986:6) is die oplossing vir verbeterde dienslewering aan die howe die erkenning van forensiese maatskaplike werk as spesialiteitsterrein in maatskaplike werk. Howes (1990:68-69) verskil egter van Hoffmann en noem die volgende: “Spesialisasie in maatskaplike werk geskied slegs op nagraadse basis en soos reeds genoem gaan die oorgrote meerderheid maatskaplike werkers wat tot die beroep toetree, gemoeid wees met dienslewering aan die howe. Maatskaplike werkers moet op voorgraadse vlak beter toegerus word sodat die klagtes wat periodiek geopper word oor die gehalte van dienslewering aan die howe, aangespreek kan word.” Die grondslag kan met ander woorde reeds op voorgraadse vlak gelê word.

Lombard (2000:316) is 'n voorstander van die registrasie van spesialiteitsterreine in Maatskaplike Werk. Hy waarsku: “If the profession does not allow for this (specialisation), social work will run the risk of dying, not in terms of its professional status, but because of a low or limited intake of students who wish to become social workers.”

'n Definisie van 'n maatskaplikewerk-spesialis deur Baker (1995:362) lui soos volg: “...a practitioner whose orientation and knowledge are focused on a specific problem or goal or whose technical expertise and skill in specific activities are highly developed and refined.”

Die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe (2006:9) omskryf spesialisasie as: “(a) particular field of practice in Social Work in which specific activities take place for which specific additional knowledge, and expertise, are required and which could be regarded as the domain of the social work profession”.

In Suid-Afrika is bedryfsmaatskaplike werk en aannemingswerk reeds erkende spesialiseringsterreine. Verskeie terreine, byvoorbeeld forensiese maatskaplike werk en mediese maatskaplike werk, is besig om as spesialiseringsterreine te registreer. Lombard (2000:316) waarsku: “If specialised fields in social work are not recognised and practised, social workers will be responsible for their own marginalisation as a profession.”

Kaliski (2006:2) som die dilemma goed op wanneer hy sy teleurstelling daaroor uitspreek dat die meeste professionele persone in Suid-Afrika wat forensiese assesserings onderneem en dan in die hof getuig, dit sonder voldoende kwalifikasies of spesialisering in die rigting doen. Kaliski gaan voort deur daarop te wys dat daar geen formele opleidingsprogram ten opsigte van forensiese werk in Suid-Afrika beskikbaar is nie. Ten slotte spreek hy die hoop uit dat opleiding in die nabye toekoms beskikbaar sal wees (Kaliski, 2006:3).

Die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe (2006:10) onderskei onder andere die volgende vereistes vir die registrasie van ’n spesialiteit: “furnish particulars of the current specific learning programmes in the focus area of Social work that are available to a post-graduate level and indicate which providers offer these learning programmes.” Hierdie studie maak deel uit van ’n groter projek om die moontlikheid van registrasie as spesialiteit te ondersoek en om aan bogenoemde vereistes te voldoen.

In Suid-Afrika vind indiensopleiding in organisasies plaas wat maatskaplike werkers aan forensiese assessering blootstel. Sonder deeglike opleiding en leiding van ervare kollegas kan foute op forensiese gebied begaan word. Die maatskaplike werker se verslag en hofverskyning word deur ander professies soos die regsprofessie beoordeel. Uitsprake oor die maatskaplike werker deur die regsprofessie in die media doen afbreuk aan die organisasie, die werker en die profesie. In ’n tyd waarin maatskaplike werkers die beroep verlaat, behoort hulle eerder beskerm as blootgestel te word.

Die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe (2006:11) beoog om in 2009 ’n puntestelsel vir voortgesette professionele opleiding te implementeer. Green, Thorpe en Traupmann (2005:152) meld dat dit sinloos is om punte op te bou vir voortgesette professionele ontwikkeling (CPD:Continuous professional development) in enige onderwerp wat interessant klink. Dit is sinvoller om ’n reeks werkwinkels of kursusse ten opsigte van ’n spesialiteitsterrein by te woon. Hulle spreek die hoop uit dat sulke kredietpunte gewig kan dra in ’n nagraadse diploma of soortgelyke erkenning van deskundigheid.

Stutterheim en Weyers (1999:19) kom tot die volgende slotsom: “In order to meet this challenge, research efforts will have to be intensified, the training of social workers as expert witnesses will have to be upgraded and a concerted effort will have to be made to strengthen social work’s position as a forensic science. Most important of all, a service delivery system that would cover all four functions of forensic social work will have to be established.”

Uit bogenoemde spruit die volgende navorsingsvrae voort:

- Watter voorgraadse en nagraadse programme met betrekking tot die forensiese terrein is in Suid-Afrika beskikbaar?

- Bestaan daar 'n behoefte by tersiêre instellings in Suid-Afrika aan forensiese opleidingsprogramme?
- Aan watter riglyne behoort 'n voorgestelde opleidingsprogram te voldoen?

DOELSTELLING EN DOELWITTE

Die oorhoofse doelstelling van hierdie navorsing is om vas te stel watter opleidingsgeleenthede, aan tersiêre instellings, binne die forensiese terrein in maatskaplike werk bestaan, asook om riglyne vir sodanige opleidingsprogramme aan die hand te doen ten einde spesialisasie te bevorder.

Doelwitte

- Om deur middel van 'n empiriese ondersoek vas te stel watter voorgraadse programme in Suid-Afrika beskikbaar is met betrekking tot die forensiese terrein in maatskaplike werk.
- Om deur middel van 'n empiriese ondersoek vas te stel watter nagraadse programme in Suid-Afrika beskikbaar is met betrekking tot forensiese maatskaplike werk.
- Om riglyne aan die hand te doen vir voorgestelde opleidingsprogramme in forensiese maatskaplike werk.
- Om aan te dui watter opleiding aan tersiêre instellings beskikbaar is ten einde forensiese maatskaplike werk as spesialisasie by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe te registreer.

ONDERSOEKMETODE

Literatuurstudie

Die literatuurstudie het hoofsaaklik gekonsentreer op 'n beskrywing van forensiese maatskaplike werk en die opleidingsmoontlikhede daarvan by universiteite.

Fouché en Delport (2005:123-125) is van mening dat die bestudering van toepaslike literatuur noodsaaklik is vir duidelike formulering van die probleem. Die volgende databasisse is in die Ferdinand Postma Biblioteek van die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus) geraadpleeg:

- Biblioteek-katalogus;
- Repertorium van Suid-Afrikaanse Tydskrifartikels, asook internasionale artikels;
- Gesamentlike Katalogus van proefskrifte en verhandelings van Suid-Afrikaanse Universiteite;
- Internet.

Aangesien forensiese maatskaplike werk 'n nuwe veld in Suid-Afrika is, is min literatuur oor die onderwerp beskikbaar. Kaliski (2006) verwys in die inleiding van sy boek ook na die gebrek aan literatuur in Suid-Afrika rakende forensiese werk en noem dat dit die hoofmotivering vir die skryf van die boek is. Literatuur van ander lande is nie van toepassing op die situasie in ons land nie.

Navorsingsontwerp

Die Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk (1995:37) omskryf die navorsingsontwerp as 'n plan van 'n navorsingsprojek waarvolgens data ingewin word om 'n hipotese te ondersoek of 'n doel te verwesenlik. Die kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingsontwerp is in hierdie ondersoek benut (Williams, Unrau & Grinnell, 2005:85-86).

Verkennde navorsing is onderneem. Volgens Babbie (2004:67) is die doel van die verkennde navorsingsontwerp om die onderwerp te verken en om inligting en feite in te samel. Hierdie navorsingsontwerp word gewoonlik gebruik wanneer die navorser belang stel in 'n nuwe onderwerp of 'n redelik nuwe navorsingsgebied. Uit die navorsing het dit duidelik geblyk dat min literatuur oor forensiese maatskaplike werk bestaan.

Deelnemers

Al sewentien tersiêre opleidingsinstansies in Suid-Afrika wat opleiding in maatskaplike werk aanbied, is genader. Vraelyste is per e-pos aan al die instansies gestuur om deur die hoof van die departement of aangewese personeel ingevul te word.

Data-insamelingsinstrument

Tydens die ondersoek is 'n selfopgestelde vraelys gebruik om inligting te bekom oor die bestaan, aard, duur en inhoud van opleidingsgeleenthede in forensiese maatskaplike werk. Die vraelys bestaan uit beide oop en geslote vrae (Monette, Sullivan & De Jong, 2005:158-172). Vraelyste is per e-pos gestuur ten einde 'n goeie respons te verseker.

Etiese aspekte

In hierdie studie is deurgaans gepoog om professionele kollegas en persone wat deur die pogings om die navorsingsvraag te beantwoord, geraak is, so wyd moontlik te raadpleeg.

Strydom (2005:58-67) onderskei verskeie etiese kwessies:

- Deelnemers moet ingelig word oor die doel van die navorsing. In hierdie ondersoek is telefonies kontak met die deelnemers gemaak om hulle oor die navorsing in te lig. 'n Dekbrief wat inligting oor die navorsing bevat, het die vraelys vergesel.
- Deelname moet vrywillig wees en skending van privaatheid mag onder geen omstandighede plaasvind nie (Neuman, 2000:283-284). Vertroulikheid is gehandhaaf en identifiserende inligting van die instansies is nie bekendgemaak nie.
- Die finale verslag moet objektief, akkuraat en duidelik wees en moet alle noodsaaklike inligting verstrek. Die ondersoeker het verseker dat die resultate objektief en akkuraat verwerk is, en tekortkominge en foute is aangetoon. Die grootste tekortkoming van die studie is die feit dat nie alle instansies aan die studie deelgeneem het nie.
- Deelnemers moet toegang verkry tot die bevindinge van die verslag. Dit is aan deelnemers gestel dat hulle na afhandeling van die studie toegang sal hê tot die verslag.

Die Etiekomitee van die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus) het die navorsing goedgekeur. Die projeknommer is 06K32.

Dataverwerking

Die selfopgestelde vraelys is per hand deur die navorser verwerk. Die Statistiese Konsultasiediens van die Noordwes-Universiteit is oor die betroubaarheid en geldigheid van die vrae geraadpleeg.

Prosedures

Die opnameprosedure is in die studie benut. Baker (1995:373) omskryf die opnameprosedure soos volg: "A systematic factgathering procedure in which a specific series of questions is asked, through written or oral questionnaires, of a representative sample of the group being studied or the entire population."

- 'n Lys is opgestel van instansies wat opleiding in maatskaplike werk verskaf.
- Die vraelys en dekbrieff is in Afrikaans en Engels opgestel.
- Die vraelys is deur die Statistiese Konsultasiediens van die Noordwes-Universiteit nagegaan.
- Vraelyste is vooraf deur verskeie dosente van die Noordwes-Universiteit getoets en enkele regstellings is gemaak.
- Daar is telefonies kontak gemaak met hoofde van departemente van die deelnemende instansies waartydens hulle samewerking onderneem het.
- Vraelyste is elektronies uitgestuur.
- Weens probleme wat ondervind is omdat nie al die inrigtings die vraelyste ingestuur het nie, is opvolg e-posse gestuur.

RESULTATE

Identifiserende besonderhede

Van die sewentien tersiêre instansies het slegs elf aan die studie deelgeneem. Dit verteenwoordig 64% van die tersiêre instansies wat maatskaplike werk aanbied.

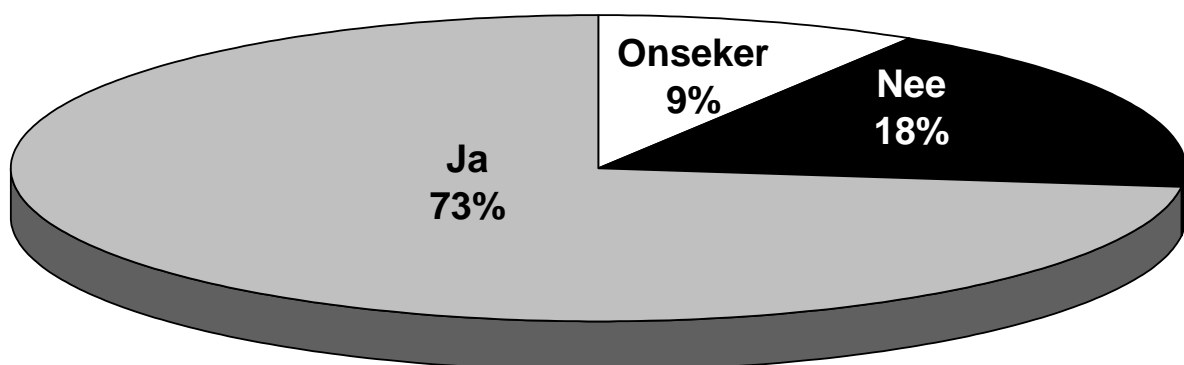
VOORGRAADSE OPLEIDING

Voorgraadse forensiese maatskaplike werk

Een respondēt (9%) is onseker of 'n behoefte aan voorgraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk bestaan, terwyl twee respondēte (18%) negatief antwoord. Agt respondēte (73%) meld dat daar wel 'n behoefte bestaan.

Diagram 1 dui respondēte se mening oor die behoefte aan voorgraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk aan.

DIAGRAM 1
BEHOEFTE AAN VOORGRAADSE OPLEIDING IN FORENSIESE
MAATSKAPLIKE WERK

Meningsverskille kom onder respondēte voor rakende die behoefte aan forensiese maatskaplike werk op voorgraadse vlak. Die oorgrote meerderheid meen egter dat 'n behoefte aan voorgraadse opleiding wel bestaan. Die navorser is van mening dat opleiding in forensiese maatskaplike werk op voorgraadse vlak nodig is om studente inleidend aan forensiese werk bekend te stel.

Voorgraadse statutêre maatskaplike werk

Al elf tersiêre instansies wat aan die studie deelgeneem het, bied opleiding aan in statutêre maatskaplike werk bestaan. Al die respondente (100%) meld dat 'n behoefte aan opleiding in statutêre maatskaplike werk. Respondente is dit met mekaar eens dat alle maatskaplike werkers hofwerk verrig en dat veral optrede in kinderhowe primêr die taak van die maatskaplike werker is.

Definisie van forensiese maatskaplike werk

Drie respondente (27%) beantwoord nie die vraag nie. Die ander agt respondente (73%) beskou forensiese maatskaplike werk as dat dit 'n spesialiseringsterrein is en dat die rol as deskundige die hoofkenmerk is. Die onderskeid tussen statutêre en forensiese werk blyk egter nie duidelik omlin te wees nie. Opleiding in die forensiese werk behoort by te dra tot duideliker omlining van die veld. Die navorser onderskryf Baker (1995:140) se definisie, "...a specialised field of social work practice that is characterised by the social worker's primary function of providing expert testimony in courts of law."

Definisie van statutêre maatskaplike werk

Een respondent (9%) beantwoord nie die vraag nie. Dit is duidelik dat respondente die statutêre rol van die maatskaplike werker in die wydste terme beskou; dus as alle sake wat met wetgewing verband hou. Die navorser beskou statutêre maatskaplike werk as deel van die generiese taak van elke maatskaplike werker. Dit word egter nie as gespesialiseerd beskou nie, omdat nie alle maatskaplike werkers aan die kriteria wat die hof aan 'n deskundige getuie stel, voldoen nie.

Forensiese maatskaplike werk as deel van opleiding in statutêre maatskaplike werk

Vyf tersiêre instansies (45%) meld dat forensiese maatskaplike werk deel uitmaak van hulle opleiding in statutêre maatskaplike werk. Ses instansies (55%) bied nie forensiese maatskaplike werk as deel van statutêre maatskaplike werk aan nie. Daar bestaan verskillende menings onder respondente oor die onderskeid tussen statutêre maatskaplike werk en forensiese maatskaplike werk. Hierdie oorvleueling bemoeilik die maak van gevolgtrekkings op grond van die antwoorde van die respondente op hierdie vraag. Die navorser onderskryf egter Baker en Branson (2000:15-17) se opsomming van die forensiese maatskaplike werker se taak,

- getuig in die hof as deskundige getuie;
- evalueer individue sistematies sodat inligting in die hof gebruik kan word;
- ondersoek sake waarin kriminele oortredings na bewering voorgekom het, en lê die resultate aan howe voor;
- doen aanbevelings aan howe ten opsigte van oplossings, strawwe en rehabilitasie van skuldigbevinde individue in siviele gedinge;
- fasiliteer opgelegde vonnisse van skuldigbevinde persoon, moniteer en doen verslag ten opsigte van vordering aan howe;
- meditasie tussen individue en groepe wat by dispute en konflik betrokke is;
- getuig oor professionele standaarde van maatskaplike werkers om sake rakende wanpraktyke en onetiese optrede van maatskaplike werkers te fasiliteer;
- bestee tyd daaraan om kollegas op te lei rakende die invloed van die wet en die professie;
- fasiliteer ontwikkeling en toepassing van lisensiëringswette om die professionele praktyk te reguleer;

- onderhou verhoudings met hul eie kliënte wat die letter en die gees van die wet omsluit asook die etiese beginsels van hul profesie.

Modules wat aan verskillende aspekte gewy word

Dit blyk dat die opleidingsprogramme ten opsigte van statutêre werk en forensiese werk heelwat van tersiêre instansie tot tersiêre instansie verskil. Verskillende instansies sien sekere opleidingsaspekte as belangriker en bestee gevolglik meer tyd daaraan, terwyl ander aspekte minder aandag geniet. Dit wil egter voorkom of instansies 'n gedeelte van 'n module aan die meeste aspekte van statutêre en forensiese werk afstaan en dus poog om 'n wye veld te dek.

Deskundige getuie

Een tersiêre instansie (9%) bied geen opleiding aan om die student in staat te stel om as deskundige getuie op te tree nie. Twee respondente (18%) maak melding van skynhofsessies terwyl die res praktiese werk as opleiding aanbied. Twee respondente (18%) nooi 'n deskundige in die forensiese veld om 'n lesing oor getuienislewering en verslagskrywing aan te bied. Een respondent (9%) noem dat, aangesien studente nie deskundiges is nie, hulle slegs as waarnemers hof toe kan gaan.

Kaliski (2006:165, 166) meld dat die deskundige getuie in die verlede, in seksuele misdrywe, om die impak van die misdaad op die slagoffer aan die hof verduidelik het. Die Suid-Afrikaanse regs kommissie het aanbeveel dat die deskundige getuie:

- die hof moet bystaan om die slagoffer se gedrag en keuses te help verstaan; en
- die slagoffer se perspektief moet voorlê.

Regters moet opgelei word ten opsigte van die kompleksiteit van byvoorbeeld verkragting.

**DIAGRAM 2
DESKUNDIGE GETUIE**

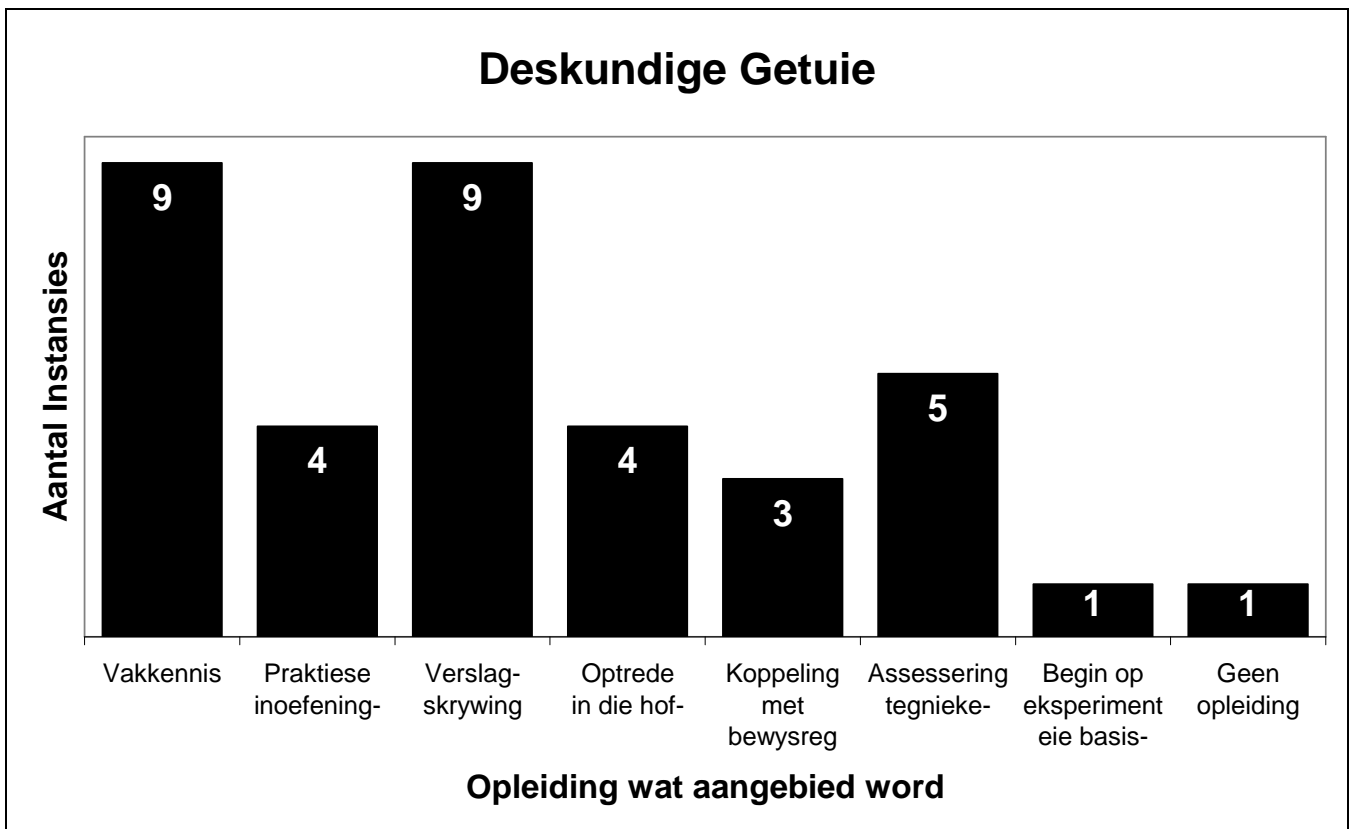

Diagram 2 dui die verskille in tipes opleiding aan wat deur verskillende instansies aangebied word om maatskaplike werkers as deskundiges op te lei.

Nege van die respondente (82%) bied opleiding ten opsigte van vakkennis en verslagskrywing aan. Vyf van die respondente (45%) bied opleiding in assesseringstegnieke aan terwyl slegs vier respondente (36%) optrede in die hof en praktiese inoefening aan. Drie respondente (27%) dek koppeling met bewysreg in hul opleiding. Een respondent (9%) het opleiding op 'n proefbasis begin om te sien of dit deel van die opleiding kan wees. Een instansie (9%) bied geen opleiding aan met die oog daarop om studente as deskundige getuies op te lei nie.

Uit die diagram blyk dit dat vakkennis en verslagskrywing heelwat aandag in opleidingsprogramme geniet. Dit blyk verder dat opleiding om as deskundige in die hof op te tree, gebrekkig is, veral ten opsigte van praktiese werk. Daar is instansies wat geen opleiding gee nie, tog word van junior werkers in die praktyk verwag om hofwerk te doen. Maatskaplike werkers in die praktyk bevind hulle in moeilike situasies waarin hulle toenemend deur prokureurs in die hof teengestaan word. Die onvoorbereide werker kan ook van onprofessionele gedrag aangekla word. Mediabelangstelling in sake wat kinders betrek, lei ook tot kritiese evaluering van maatskaplike werkers in die media. Ontoereikende opleiding om as deskundige in die hof op te tree, stel die hele professie in 'n swak lig.

Weyers (2001:25) meld dat dit nie moontlik is om voorgraadse studente as deskundiges op te lei nie. Die vierjaaropleiding van maatskaplike werkers is meer generies van aard. Dit beteken egter nie dat opleiding waardeloos is nie. Opleiding moedig studente aan om hulle as deskundiges te kwalifiseer en bied die nodige inligting oor terreine waarin groei moet plaasvind alvorens die hof die maatskaplike werker as 'n deskundig beskou.

Opleiding ten opsigte van forensiese maatskaplike werk om studente vir dienslewering aan die hof toe te rus

Nege van die respondente (82%) stem saam dat voorgraadse opleiding die student nie voldoende toerus nie. Twee van die respondente (18%) meld dat studente wel voldoende toegerus is vir die kinderhof. Een respondent stel voor dat 'n kort kursus aangebied moet word vir studente wat verdere opleiding verlang. Een respondent noem dat indiensopleiding belangrik is om studente op dienslewering aan die hof voor te berei. Spath (2003:513) noem die volgende rakende indiensopleiding: "The results of this study also indicate that in-service training for forensic social workers (such as social workers working in a District Attorney's Office) is crucial in these areas as well."

Opleiding ten opsigte van statutêre maatskaplike werk om studente toe te rus vir dienslewering aan die hof

Ses van die respondente (55%) meld dat voorgraadse statutêre opleiding studente nie voldoende oplei vir dienslewering aan die hof nie. Vyf van die respondente (45%) noem dat opleiding wel voldoende is. Die meerderheid respondente noem dat huidige opleiding ontoereikend is.

Die volgende redes word aangevoer waarom opleiding ontoereikend is:

- Sommige studente se praktiese opleiding sluit nie hofwerk in nie.
- Opleiding is inleidend van aard en bied 'n basiese raamwerk om hofwerk onder supervisie te kan doen.
- Praktiese werk is logisties moeilik bestuurbaar.
- Praktiese blootstelling aan verskillende hofe is onvoldoende.

- Opleiding is nie voldoende om maatskaplike werkers ten volle vir dienslewering aan howe toe te rus nie.

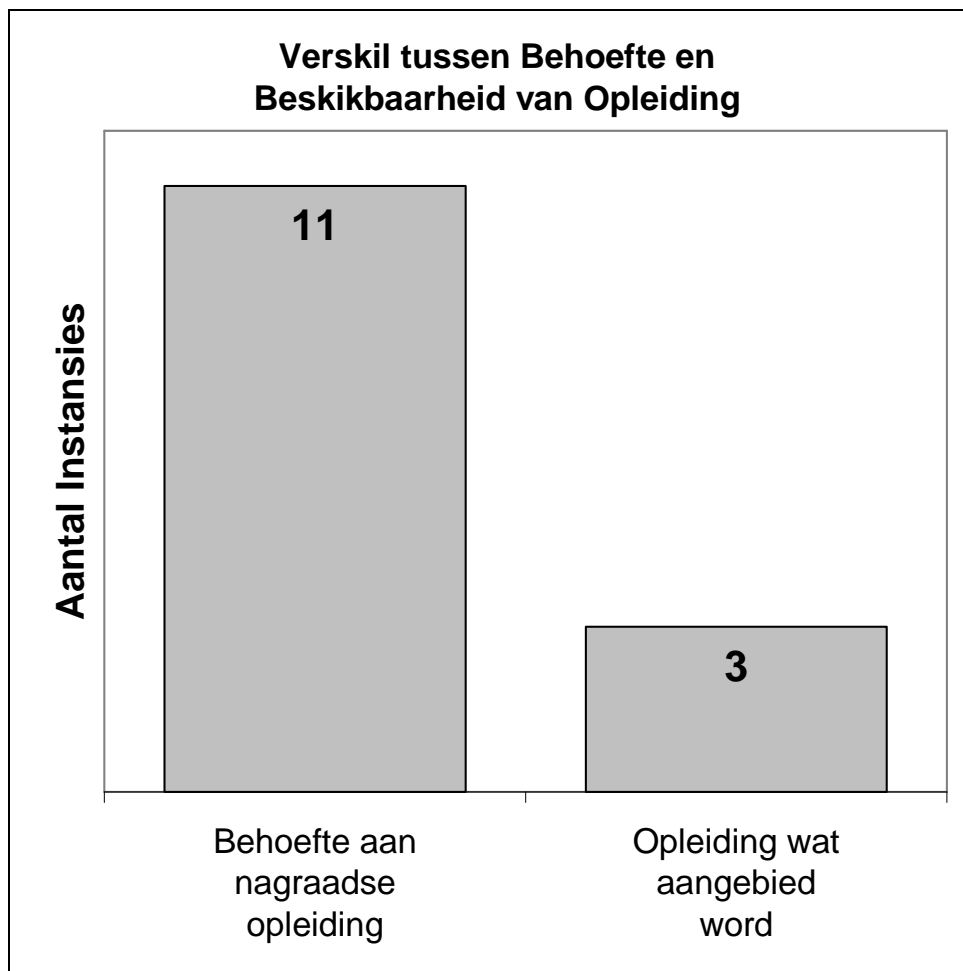
NAGRAADSE OPLEIDING

Behoeftte aan nagraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk

Alle respondente (100%) wys daarop dat daar 'n behoefte aan opleiding in forensiese maatskaplike werk bestaan. Vergelyk daarmee die feit dat slegs drie van die respondente (27%) nagraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk aanbied.

Diagram 3 dui die verskil aan tussen die behoefte aan en beskikbaarheid van opleiding in forensiese maatskaplike werk op nagraadse vlak.

DIAGRAM 3
VERSKIL TUSSEN BEHOEFTE AAN EN BESKIKBAARHEID VAN OPLEIDING

Uit die diagram is dit duidelik dat respondente saamstem dat 'n behoefte aan nagraadse opleiding bestaan. Dit blyk egter dat net 'n paar instansies aandag aan genoemde behoefte skenk. Forensiese maatskaplike werk is 'n nuwe terrein in Suid-Afrika en dit wil voorkom of die ontwikkelingsmoontlikhede op hierdie terrein grootliks onbenut is. Indien forensiese maatskaplike werk as 'n spesialiseringrigting deur die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe erken word, kan dit lei tot sterker ontwikkeling op die gebied van opleiding.

Weyers (2001:25) noem dat, as gevolg van die gebrek aan voorgraadse opleiding en die vereistes waaraan 'n deskundige moet voldoen, daar 'n behoefte is aan gespesialiseerde

opleiding in forensiese maatskaplike werk. Dit is duidelik dat hierdie navorsing bogenoemde stelling bevestig.

Aard, inhoud en duur van bestaande opleiding

Slegs een van die respondente (9%) bied opleiding in forensiese maatskaplike werk aan, terwyl twee van die respondente (18%) interdisciplinêre MA-grade aan in samewerking met die departement Regte, aanbied.

Een instansie bied opleiding aan wat bestaan uit 'n MA-graad in Maatskaplike werk – forensies (seksuele misbruik) op NKR-vlak 8. Die opleiding duur twee jaar en sluit navorsing in maatskaplike werk: teorie en praktyk met 'n SAQA-krediet van 96 in.

Gedoseerde seminare met 'n SAQA-krediet van 96 dek die volgende:

- Algemene kinderassessering;
- Seksuele misbruik en fisiese mishandeling;
- Trauma-assessering en die ondersoekproses;
- Verslagskrywing en deskundige in die hof.

Een instansie bied 'n MA-graad in Kindersorg en Beskerming aan wat interdisciplinêr van aard is en in samewerking met die Regsfakulteit aangebied word. Die opleiding geskied op NKR-vlak 8. Student volg twee modules per semester en dien 'n mini-verhandeling in. Vier teoretiese modules word aangebied:

NAVORSINGSMETODOLOGIE.

Een instansie bied 'n MA-graad in Kindersorg en Beskerming aan wat interdisciplinêr van aard is en in samewerking met die Regsfakulteit aangebied word. Die opleiding geskied op NKR-vlak 8. Die student volg twee modules per semester en dien 'n mini-verhandeling in. Vier teoretiese modules word aangebied:

- Navorsingsmetodologie.
  - Kinderregte en rolle van professionele persone in verrigtinge wat kinders raak.
  - Keusemodules sluit in: Kindersorgbeleid en wetgewing asook Kinders as slagoffers en oortreders.
- Aanbevelings van respondente
  - “Forensiese maatskaplike werk behoort voorgraads slegs inleidend aangebied te word en nagraads in diepte as 'n spesialiteitsterrein.”
  - “Werkgewers en spesialisgroepe wat forensies wil beoefen, behoort self betrokke te raak by opleiding en nie slegs van Universiteite verwag om die opleiding te gee nie.”
  - “Daar is 'n dringende behoefte in die praktyk vir maatskaplike werkers met gespesialiseerde kennis en vaardighede in forensiese werk. Dit is egter gespesialiseerde kennis wat nie op voorgraadse vlak aangebied word nie. Daar is ook 'n behoefte in die praktyk dat nie enige maatskaplike werker hom sal blootstel aan forensiese werk nie omdat dit so gespesialiseerd is. Tans is daar na my mening 'n groot vraag by ons hoewe of maatskaplike werkers altyd oor die nodige kennis en vaardighede beskik om as deskundiges op te tree. Om dit te voorkom dink ek dit is nodig dat maatskaplike werkers oor nagraadse opleiding moet beskik wat hulle as kundiges op die gebied wil uitgee.”

- “A conference/workshop on forensic social work to discuss ways and means of introducing forensic social work in various universities in South Africa. Research and journal articles on this topic to popularize the idea. An association/network of colleagues who have academic interest in forensic social work. Keep forensic social work within the social work profession, instead of it becoming a quasi professional category.”
- “Studente moet hierin opgelei word. Die maatskaplike werker wat in die forensiese veld wil werk, moet selfgeldend wees, teoreties goed gefundeerd werk in die veld, as om net te weet hoe om in die veld te werk. Beide dus baie belangrik en moet êrens ’n huwelik vorm met mekaar.”

RIGLYNE VIR OPLEIDINGSPROGRAMME

Voorgraadse opleiding

Howes (1990:73) beveel aan dat ’n goeie praktykmodel vir dienslewering aan die howe vir die maatskaplikewerk–professie ontwikkel moet word.

Die opleiding in die vierde jaar behoort uit ’n 8-kredietmodule te bestaan en die volgende word as riglyn voorgedra.

- Doel

Ten einde gespesialiseerde dienste aan howe te lewer, moet die maatskaplike werker oor kennis beskik rakende die struktuur van die howe in Suid-Afrika, die funksionering van die strafhowe, die Strafproseswet (51 van 1977) (soos gewysig), bewysreg, strafreg, straftoemeting van die jeugdige in die strafhof en die maatskaplike werker as deskundige getuie in die hof.

- Uitkomst

- Om die maatskaplike werker se plek en funksies binne die regstelsel te verstaan (Weyers, 2001:20-30).
- Om die strafproses te verstaan (Hiemstra, 1977:1-8).
- Om ’n volledige en verantwoordbare verslag aan die hof te kan voorsien deur van die nodige literatuur gebruik te maak om feite te staaf (Van Rooyen, 1982:421-425).
- Om ’n voorvonnisverslag aan die hof te voorsien.

In die opleiding word klem gelê op die strafregproses wat onontbeerlike kennis is vir enige persoon wat hom in die hof begewe. Die klagtes wat deur die regsprofessie in die regstelsel oor maatskaplike werkers geopper word, het direk met gebrekkige kennis en selfvertroue te make. Opleiding op voorgraadse vlak sal die beeld van die professie in die hof bevorder.

Nagraadse opleiding

Nagraadse opleiding in die vorm van ’n MA-graad met ’n NKR-vlak 8 en SAQA-krediete van 96 vir navorsing en 96 vir die gedoseerde kursus word voorgestel. Opleiding moet beide gedoseerde lesings, praktiese werk en navorsing insluit. Die spesifieke areas van spesialisering behoort aangedui te word, byvoorbeeld seksuele misbruik. Die volgende riglyn is saamgestel.

NAVORSING

- Doel

Om vaardighede in navorsing in maatskaplike werk te ontwikkel.

- Uitkomst

- Om 'n navorsingsvoorstel krities te beoordeel aan die hand van aanvaarde teorieë, filosofieë en praktyke (Fouché, 2005:11-120).
- Om die kwantitatiewe en kwalitatiewe paradigma in die navorsingsproses ten opsigte van die voorondersoek en steekproeftrekking te bemeester.
- Om navorsingsmetodologie op verskillende vlakke te evalueer, soos die soort benadering, ontwerp, modelle, prosedures, data-insamelingsmetodes en verslagskrywing.

Algemene kinderassessering

- Doel

Om algemene kinderassessering uit te voer, die inligting wat bekom is, te interpreteer en hipoteses te formuleer ten einde intervensiebeplanning waarin die verdere proses uitgestippel word, te doen.

- Uitkomst

- Om uitgebreide en sistematiese kennis van die gebruik van die algemene kinderassessering te openbaar.
- Om grondige kennis van die aard en teoretiese onderbou van die algemene kinderassessering te demonstree deur teorie aan praktyk te koppel.
- Om die gebruik van algemene kinderassessering moreel en eties verantwoordbaar toe te pas tot voordeel van die kliëntsisteem en maatskaplikewerk-professie.
- Om probleemareas by die kind en sy sisteme te identifiseer en te analiseer en toepaslike intervensies te implementeer.
- Om bevindinge vanuit assessering deur kollaterale inligting en terugvoer krities te verifieer en samehangende verslae te skryf asook aanbevelings en beplanning te kommunikeer.

Seksuele misbruik en fisiese mishandeling

- Doel

Om deur middel van 'n literatuurstudie kennis in te win oor die spesifieke agtergrond, die dinamiek van misbruik en die impak daarvan op die kind ten einde die kind te verstaan en ingeligte besluite te kan neem rakende die hantering van die saak ter sprake.

Trauma, assessering en die ondersoekproses

- Doel

Om 'n ondersoekproses uit te voer waar die kind na bewering misbruik is, die inligting wat bekom is, te interpreteer en hipoteses te formuleer ten einde getuienis en verslag te kan lewer. Om te fokus op onderhoudvoering, praktiese tegnieke en ondersteunende teorieë ten einde die ondersoeker in staat te stel om die dinamiek van misbruik te kan verantwoord.

Verslagskrywing en die maatskaplike werker as deskundige in die hof

- Doel

Blootstelling aan verslagskrywing en hofwerk wat uit die ondersoekproses voortspruit.

- Uitkomst

- Om 'n volledige ondersoekproses uit te voer en inligting in 'n verslag ter voorbereiding vir die hof te dokumenteer.

- Om as deskundige getuie in 'n hofsaak op te tree.

Nagraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk is gespesialiseerd en rus die student toe met vaardighede om as 'n deskundige met die nodige kennis en selfvertroue in die hof op te tree. Daar behoort egter steeds gepoog te word om meer praktiese werk en inoefeningsgeleenthede te skep om die balans tussen teorie en praktyk te bewaar. Opleidingsprogramme wat op egskeidings en die kinderoortreder fokus, behoort ook ontwikkel te word.

GEVOLGTREKKING

Die volgende doelwitte is met die aanvang van die studie gestel, naamlik om deur middel van 'n empiriese ondersoek en literatuurstudie vas te stel watter voorgraadse en nagraadse opleiding beskikbaar is rakende forensiese maatskaplike werk in Suid-Afrika. Dit was verder die bedoeling om riglyne vir opleidingsprogramme in forensiese maatskaplike werk vir beide voorgraadse en nagraadse kursusse aan die hand te doen.

Uit die voorafgaande studie blyk dit dat hierdie doelwitte bereik is. Navorsing het aangetoon dat 'n behoefte aan nagraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk bestaan. Dit blyk duidelik dat universiteite forensiese maatskaplike werk as spesialiseringsterrein beskou. Die teoretiese uitgangspunt is bevestig, naamlik dat voorgraadse opleiding maatskaplike werkers nie voldoende toerus om as forensiese deskundiges in howe op te tree nie.

Dit blyk dat die onderskeid tussen statutêre maatskaplike werk en forensiese maatskaplike werk nog nie duidelik omlin is nie. Gespesialiseerde opleiding op nagraadse vlak sal lei tot die uitbreiding van kennis, vaardighede en navorsing op hierdie gebied. Die gevolgtrekking kan dus gemaak word dat sodanige programme kan bydra tot die ontwikkeling van forensiese maatskaplike werk as spesialiseringsterrein in maatskaplike werk.

AANBEVELINGS

- Tersiêre instellings behoort aandag te skenk aan die uitbreiding van opleidingsgeleenthede vir spesialisasie in forensiese maatskaplike werk.
- Bogenoemde riglyne kan benut word vir die ontwikkeling en samestelling van forensiese opleiding op beide voorgraadse en nagraadse vlak.
- Die ontwikkeling van spesialisering behoort nagestreef te word asook registrasie van forensiese maatskaplike werk by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoepe.
- Daar word ook aanbeveel dat verdere kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing oor die definisie en omlinying van forensiese maatskaplike werk as spesialiseringsterrein onderneem moet word.
- Navorsing moet onderneem word oor opleidingskursusse wat deur praktiserende forensiese maatskaplike werkers aangebied word, sodat die bestaande navorsing wat van tersiêre instansies ingewin is, gekombineer kan word met kennis en behoeftes van die praktyk.

SAMEVATTING

Die studie is onderneem om te bepaal watter opleidingsgeleenthede op voorgraadse en nagraadse vlak met betrekking tot forensiese maatskaplike werk in Suid-Afrika bestaan. Deur middel van 'n empiriese ondersoek is 'n behoefte aan nagraadse opleiding in forensiese maatskaplike werk uitgewys. Die teoretiese uitgangspunt dat voorgraadse opleiding maatskaplike werkers nie voldoende toerus om as deskundiges in howe op te tree nie, is bevestig.

Alhoewel die reaksie op vraelyste teleurstellend was en die bevindings nie noodwendig ten opsigte van alle tersiêre instellings veralgemeen kan word nie, kan die belangrikheid van hierdie bevindings nie geïgnoreer word nie.

Ook het die bevindings van die studie aangetoon dat programme vir opleiding in nagraadse forensiese maatskaplike werk in verskillende vorme aangebied word.

Hierdie studie dra by tot die groter projek wat ondersoek instel na die moontlikheid om forensiese maatskaplike werk as spesialiteit by die Suid-Afrikaanse Raad vir Maatskaplike Diensberoep te registreer te kry.

Dit blyk dat daar feitlik geen Suid-Afrikaanse navorsing met betrekking tot forensiese maatskaplike werk reeds onderneem is nie. Hierdie studie beoog om verdere navorsing op die gebied te stimuleer.

Riglyne vir opleidingsprogramme is aan die hand gedoen ten einde die ontwikkeling van opleiding aan te moedig.

BIBLIOGRAFIE

- BABBIE, E. 2004. **The practice of social research**. London: Thomson & Wadworth.
- BAKER, R.L. 1995. **The social work dictionary**. Washington: NASW Press.
- BAKER, R.L. & BRANSON, D.M. 2000. **Forensic social work: legal aspects of professional practice**. New York: The Haworth Press.
- BLACK, H.C. 1979. **Black's law dictionary**. St. Paul: West Publishing Co.
- FOUCHÉ, C.B. 2005. Writing the research proposal. In: DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. (ed) **Research at grass roots: for the social sciences professions**. Pretoria: Van Schaik Uitgewers: 111-120.
- FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. 2005. In-depth review of literature. In: DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. (ed). **Research at grass roots: for the social sciences professions**. Pretoria: Van Schaik Uitgewers: 123-131.
- GOTHARD, S. 1989. Power in the court: The social worker as an expert witness. **Social Work (NASW)**, 28(5):393-394.
- GREEN, G., THORPE, J. & TRAUPMANN, M. 2005. The sprawling thicket: knowledge and specialisation in forensic social work. **Australian Social Work**, 58(2):142-152.
- HIEMSTRA, V.G. 1977. **Inleiding tot die Strafprosesreg**. Durban: Butterworth.
- HOFFMANN, W. 1986. Towards designing a curriculum for social work education for practice in legal setting. **Welsynsfokus/Welfare Focus**, 21(1):6-12.
- HOFFMANN, L.H. & ZEFFERTT, D. 1988. **The South African law of evidence**. Durban: Butterworths.
- HOWES, M.F. 1990. Die maatskaplike werker as deskundige getuie in die hof. **Maatskaplike Werk/Social Work**, 26(1):67-73.
- KALISKI, S. 2006. **Psychological assessment in South Africa**. Oxford: Oxford University Press Southern Africa.
- LOMBARD, A. 2000. The professional status of social work. **Maatskaplike Werk/Social Work**, 36(4):311-331.

- MONETTE, D.R., SULLIVAN, T.J. & DE JONG, C.R. 2005. **Applied social research: a tool for the human services**. London: Thomson Brooks/Cole Publishers.
- NEUMAN, W.L. 2000. **Social research methods: qualitative and quantitative approaches**. London: Allyn & Bacon.
- NUWE WOORDEBOEK VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. Kaapstad: CTP Book Printers.
- SCHMIDT, C.W.H. 1989. **Bewysreg**. Durban: Butterworths.
- SPATH, P. 2003. Child protection professionals identifying domestic violence indicators: implications for social work education. **Journal of Social Work Education**, 39(3):497-518.
- STERN, P. 1997. **Preparing and presenting expert testimony in child abuse litigation**. London: Sage Publications.
- STRYDOM, H. 2005. Ethical aspects of research in social sciences and human service professions. In: DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. (ed) **Research at grass roots: for the social sciences professions**. Pretoria: Van Schaik Uitgewers: 56-69.
- STUTTERHEIM, E. & WEYERS, M.L. 1999. Forensic social work: with special reference to the forensic social work services of the SAPS. **Maatskaplike Werk/Social Work**, 36(1):11-21.
- SUID-AFRIKAANSE RAAD VIR MAATSKAPLIKE DIENSBEROEPE. 2006. **Newsletter**, 25(1):10.
- VAN ROOYEN, J.H. 1982. Inleiding tot die regstelsel. In: BOSMAN, F. & ECKARD, M.M. **Welsynsreg**. Johannesburg: Lex Patria.
- WEYERS, M.L. 2001. **Demarcating the field of forensic social work in South Africa: a basic document**. Pretoria: South African Council for Social Service Professions.
- WILLIAMS, M., UNRAU, Y.A. & GRINNELL, R.M. 2005. The qualitative research approach. In: GRINNELL, R.M. & UNRAU, Y.A. (ed) **Social work research and evaluation: quantitative and qualitative approaches**. Oxford: University Press: 76-87.

Dr Corinne Strydom, Skool vir Psigo-sosiale Gedragwetenskappe, Potchefstroom-kampus van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroom, Suid-Afrika.